Europeisk digital suverenitet

En analyse av leverandørbinding, geopolitisk sårbarhet og markedssvikt i skytjenestemarkedet.

Av Kenneth B. Bjerke

Revidert 27. september 2026: Alle tall har fått kilde og år, ICC-omtalen følger doktrinen, vurderinger av Gaia-X er markert som vurderinger, og beskrivelsen av exit-kostnad følger Tetris-artikkelen. Påstanden om PST er strøket fordi kilden ikke støtter den, og NSM-omtalen viser nå til NSMs uttalelse fra 2020.

I løpet av det siste tiåret har skybasert infrastruktur gått fra å være et konkurransefortrinn til å bli en forutsetning for drift i både næringsliv og offentlig forvaltning. I 2025 brukte 52,7 prosent av virksomhetene i EU betalte skytjenester, med Finland (79,2 prosent) og Italia (75,6 prosent) høyest. [1]

Amazon, Microsoft og Google står for 70 prosent av det europeiske markedet for skytjenester. Europeiske leverandørers andel falt fra 29 prosent i 2017 til 15 prosent i 2022 og har holdt seg der. [2] Min vurdering er at konsentrasjonen svekker europeisk digital suverenitet.

Tre mekanismer: leverandørbinding, jurisdiksjon og sanksjoner

1. **Leverandørbinding:** Kostnaden ved å flytte ligger mest i arbeid: integrasjoner som må bygges om, proprietære dataformater som må konverteres, og ansatte som må læres opp. Datauttaket er som regel den minste posten, og de tre største leverandørene har siden 2024 gitt gratis uttak ved utflytting. [3] EUs Data Act forbyr byttegebyrer fra 12. januar 2027. [4] Et regneeksempel står i «Tetris-syndromet».

2. **Jurisdiksjon:** Lagringsstedet avgjør ikke alene hvilken lov som gjelder. Amerikansk CLOUD Act kan pålegge amerikanske leverandører å utlevere data de kontrollerer, uansett hvor dataene er lagret. [5]

3. **Sanksjoner:** Etter at USA innførte sanksjoner mot sjefanklageren i Den internasjonale straffedomstolen (ICC) i 2025, mistet han tilgangen til Microsoft-e-posten sin. [6] Microsoft bestrider at tjenestene til domstolen ble stanset. [7] ICC har senere besluttet å bytte fra Microsoft Office til openDesk, en åpen kildekode-løsning. [8]

Hvorfor har vi ikke løst dette ennå?

Europa har forsøkt, blant annet med Gaia-X fra 2019. Min vurdering er at prosjektet ikke har gitt europeiske alternativer som endrer markedet. Francesco Bonfiglio, tidligere toppsjef i Gaia-X, sier at feilen var å la lobbyister fjerne eller vanne ut kravene. [9] Kritikere peker også på at de amerikanske leverandørene prosjektet skulle gi alternativer til, fikk plass i arbeidet, og at det dreide mot standarder og sertifisering i stedet for fungerende programvare. [10]

Samtidig lisensierer europeiske selskaper amerikansk teknologi og drifter den i Europa, som i den franske ordningen «Cloud de Confiance». [10] Min vurdering er at kontrollen over programvaren da fortsatt ligger hos den amerikanske leverandøren.

Veien videre: Pragmatisk patriotisme

Doktrinen skiller mellom målbildet og hverdagsregelen, pragmatisk patriotisme. For virksomheter betyr det fire ting:

1. **Åpne standarder:** Åpne dataformater og grensesnitt gjør det mulig å bytte leverandør. Jurisdiksjon følger den som drifter tjenesten, så åpne standarder gjør jurisdiksjon til et valg.

2. **Faset migrering:** Overgangen skjer i bølger, med lavrisiko-komponenter først, slik at driften holdes stabil.

3. **Brukervennlighet:** En trygg løsning som er vanskelig å bruke, blir ikke tatt i bruk. Brukeropplevelsen må være en del av arkitekturen.

4. **Organisk distribusjon:** Teknisk SEO kan gi vekst uten betalt annonsering. Det er fortsatt en avhengighet av søkemotorer, i praksis Google.

Oppsummering

I 2020 uttrykte NSM bekymring for den samlede nasjonale avhengigheten av utenlandske skytjenesteleverandører. [11] Min vurdering er at spørsmålet for norske virksomheter er hvordan og hvor raskt de skal redusere avhengigheten av et fåtall utenlandske leverandører. I praksis skjer endringen én komponent om gangen, med åpne systemer som er enkle å bruke.

Kilder

[1] Eurostat: «53% EU enterprises used paid cloud services in 2025», 3. februar 2026. https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20260203-1

[2] Synergy Research Group: «European Cloud Providers' Local Market Share Now Holds Steady at 15%», 24. juli 2025. https://www.srgresearch.com/articles/european-cloud-providers-local-market-share-now-holds-steady-at-15

[3] CIO Dive: «Microsoft joins AWS, Google Cloud on path to free data egress», 14. mars 2024. https://www.ciodive.com/news/microsoft-azure-eliminates-cloud-data-egress-fees/710367/

[4] Forordning (EU) 2023/2854 (Data Act), EUR-Lex. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/2854/oj

[5] 18 U.S.C. § 2713 (CLOUD Act), Legal Information Institute, Cornell. https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/2713

[6] Theodore Christakis, Lawfare: «When Governments Pull the Plug», 29. september 2025. https://www.lawfaremedia.org/article/when-governments-pull-the-plug

[7] heise online: «Microsoft denies mail blockade at the International Criminal Court», 5. juni 2025. https://www.heise.de/en/news/Microsoft-denies-mail-blockade-at-the-International-Criminal-Court-10429628.html

[8] The Register: om ICCs overgang fra Microsoft Office til openDesk, 31. oktober 2025. https://www.theregister.com/2025/10/31/international_criminal_court_ditches_office/

[9] AI Now Institute: «Why Europe's Cloud Ambitions Have Failed», intervju med Francesco Bonfiglio, 15. oktober 2024. https://ainowinstitute.org/publications/xi-why-europes-cloud-ambitions-have-failed

[10] EuroStack: «Gaia-X: Chronicle of a Failure Foretold», 4. februar 2025. https://euro-stack.com/blog/2025/2/gaia-x-failure

[11] Nasjonal sikkerhetsmyndighet: «NSM bekymret for nasjonal avhengighet av utenlandske skytjenester», 25. september 2020. https://nsm.no/aktuelt/nsm-bekymret-for-nasjonal-avhengighet-av-utenlandske-skytjenester